

РЕЦЕНЗІЯ

**кандидата економічних наук, доцента,
доцента кафедри обліку і оподаткування
Західноукраїнського національного університету
МЕЛЬНИЧУК Інна Василівни**

на дисертаційну роботу

БАНДУРКИ Максима Богдановича

**на тему: «Управлінський облік корпоративної соціальної відповідальності
бізнесу», подану на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю
071 «Облік і оподаткування» галузі знань 07 «Управління та адміністрування»**

Актуальність теми дослідження. В умовах посилення глобальних викликів, зростання вимог до прозорості бізнесу, поширення принципів сталого розвитку та інтеграції ESG-підходів у систему корпоративного управління особливого значення набувають питання інформаційного забезпечення управління корпоративною соціальною відповідальністю бізнесу (КСВБ). Для українських підприємств актуальність зазначеної проблематики суттєво посилюється внаслідок воєнного стану, необхідності забезпечення економічної стійкості суб'єктів господарювання, підтримки працівників, громад та реалізації програм відновлення країни.

У таких умовах управлінський облік повинен забезпечувати не лише відображення витрат на соціальні, екологічні та гуманітарні заходи, але й формування аналітичної інформації для оцінювання їх ефективності, прийняття управлінських рішень та підготовки нефінансової звітності. Відтак тема дисертаційної роботи Бандурки Максима Богдановича є актуальною, відповідає сучасним тенденціям розвитку науки про облік та практичним потребам управління соціально відповідальним бізнесом.

Зв'язок з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційну роботу виконано відповідно до планів науково-дослідних робіт кафедри обліку і оподаткування Західноукраїнського національного університету в межах держбюджетного прикладного дослідження «Домінанти управлінського обліку в умовах діджиталізації для забезпечення економічної безпеки України у воєнний і післявоєнний періоди» (державний реєстраційний номер 0123U101580) та науково-дослідної роботи, яка у 2022-2026 роках виконується професорсько-викладацьким персоналом, докторантами, аспірантами та

здобувачами наукового ступеня на тему: «Розвиток системи бухгалтерського та управлінського обліку в умовах соціально-економічних викликів» (державний реєстраційний номер 0122U000927); у 2026 – держбюджетного прикладного дослідження «Цифровізація обліку в системі управління енергетичною та кібернетичною безпекою України у воєнний та поствоєнний періоди» (державний реєстраційний номер 0126U002206).

Особистий внесок дисертанта в отриманих наукових результатах.

Дисертація є результатом самостійного наукового дослідження, у якому автором здійснено комплексне дослідження теоретичних, методичних та практичних аспектів управлінського обліку корпоративної соціальної відповідальності бізнесу. Автором узагальнено та критично проаналізовано існуючі наукові підходи до трактування сутності корпоративної соціальної відповідальності, визначено її місце в системі управлінського обліку підприємства, обґрунтовано напрями удосконалення методичного забезпечення управлінського обліку витрат на корпоративну соціальну відповідальність, внутрішнього контролю та аналітичного забезпечення прийняття управлінських рішень.

У дисертації сформульовано авторські наукові положення, розроблено окремі методичні підходи щодо облікового відображення витрат на корпоративну соціальну відповідальність, їх аналізу та контролю, а також запропоновано рекомендації, спрямовані на розширення інформаційних можливостей системи стратегічного управлінського обліку в умовах реалізації концепції сталого розвитку.

Автору належать постановка наукової проблеми, визначення мети та завдань дослідження, обґрунтування методології дослідження, проведення аналізу наукових джерел, формулювання висновків, наукових положень і практичних рекомендацій. Особистий внесок автора в колективні наукові праці конкретизовано в наведеному переліку публікацій. У дисертації використано власні наукові напрацювання автора. Обсяг і зміст особистого внеску здобувача є достатніми для виконання дисертаційного дослідження та свідчать про його

здатність самостійно проводити наукові дослідження, формулювати та розв'язувати актуальні наукові завдання за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування».

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій. Дисертаційна робота відзначається логічною структурою, достовірністю та обґрунтованістю сформованих висновків і рекомендацій. Обґрунтованість наукових положень і рекомендацій у дисертаційній роботі базується на глибокому аналізі репрезентативної бази даних та різноманітних інформаційних джерел, що забезпечило успішне вирішення прикладних завдань дисертації.

Мета дослідження повністю відповідає темі дисертаційної роботи. Визначені об'єкт і предмет логічно розкриті у структурі та змісті дисертації. Обґрунтованість і достовірність отриманих наукових положень, висновків і рекомендацій підтверджуються значним переліком фахових публікацій за темою дисертаційної роботи у періодичних виданнях, а також апробацією отриманих результатів на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях. Наукові праці автора на достатньому рівні відображають його особистий внесок у вирішення теоретичних та прикладних проблем удосконалення управлінського обліку корпоративної соціальної відповідальності бізнесу. Зміст та структура роботи повністю узгоджується з її назвою, метою та завданнями дослідження. Основні результати викладені послідовно й аргументовано, а висновки і рекомендації базуються на результатах авторських досліджень і належно апробованих авторських дослідженнях.

Ступінь наукової новизни результатів дисертаційного дослідження. Аналіз змісту дисертації Бандурки Максима Богдановича, заявлених автором положень наукової новизни та отриманих результатів дає підстави стверджувати, що дисертаційна робота містить низку положень, які характеризуються різним ступенем наукової новизни та відповідають предмету спеціальності 071 «Облік і оподаткування».

Отже, вперше у дисертаційній роботі обґрунтовано методичні засади відображення корпоративної цифрової відповідальності (розділ 3, параграф 3.2) як нового об'єкта стратегічного управлінського обліку, що передбачає ідентифікацію, оцінювання та контроль витрат на кібербезпеку, захист персональних даних і мінімізацію цифрового вуглецевого сліду підприємства, що суттєво розширює інформаційні можливості облікової системи для забезпечення сталого розвитку підприємства.

Удосконалено методичні підходи до організації управлінського обліку корпоративної соціальної відповідальності шляхом:

- розроблення алгоритму аналітичного обліку екологічних і соціальних витрат із використанням системи аналітичних крос-кодів (параграф 2.2-2.3);
- розвитку моделі вартісної та невартісної оцінки результатів корпоративної соціальної відповідальності із застосуванням підходів до монетизації нефінансових ефектів (параграф 2.2-3.2);
- удосконалення методичних підходів до калькулювання соціально-екологічної складової собівартості продукції на основі поєднання сучасних методів управлінського калькулювання (ABC, Target Costing, LCC) (параграф 2.3);
- розроблення форм внутрішньої управлінської звітності та методичних підходів до внутрішнього контролю витрат корпоративної соціальної відповідальності (параграфи 2.3, 3.2-3.3).

Дістали подальшого розвитку теоретичні положення щодо еволюції корпоративної соціальної відповідальності та її трансформації в умовах воєнного стану, класифікація витрат корпоративної соціальної відповідальності для потреб управлінського обліку, а також обґрунтування ролі управлінського обліку як інформаційної основи реалізації стратегії сталого розвитку підприємства шляхом інтеграції фінансових і нефінансових показників діяльності (розділи 1-2).

Повнота опублікування основних положень дисертації.

Дисертаційна робота Бандурки Максима Богдановича є самостійною, комплексною і повноцінною науковою працею. Основні положення дисертації викладено у 13 наукових працях загальним обсягом 6,9 д. а., особисто автору належить 5,0 д. а., із них: 3 статті, у яких опубліковані основні наукові результати дисертації (загальним обсягом 2,8 д. а., особисто автору належить 2,1 д. а.); 1 стаття у закордонному науковому виданні обсягом 2,1 д.а., з яких автору належить 0,9 д.а.; 9 публікацій апробаційного характеру, що додатково відображають наукові результати дисертації (загальним обсягом 2,0 д. а., особисто автору належить 2,0 д. а.).

Основні результати дисертаційного дослідження, викладені у дисертації, доповідалися, обговорювалися та отримали позитивну оцінку на 9 міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях. Дисертація є самостійно виконаним науковим дослідженням, у якому обґрунтовано теоретико-методичні засади та розроблено практичні рекомендації щодо удосконалення управлінського обліку корпоративної соціальної відповідальності бізнесу. Здобувачу особисто належать наукові ідеї роботи, теоретичні розробки й узагальнення, висновки та рекомендації, що виносяться на захист та викладені в опублікованих працях.

Теоретичне та практичне значення отриманих результатів і рекомендацій про їх використання. Проведені теоретичні дослідження формують методичне підґрунття для подальшого розвитку теорії та методології управлінського обліку корпоративної соціальної відповідальності бізнесу, зокрема щодо інтеграції фінансової та нефінансової інформації в інформаційне забезпечення управління підприємством. Результати дослідження розширюють наукові уявлення про місце корпоративної соціальної відповідальності в системі стратегічного управління, уточнюють підходи до класифікації витрат на КСВ, їх облікового відображення, внутрішнього контролю та оцінювання результативності соціально відповідальних заходів в умовах цифровізації економіки, сталого розвитку та сучасних безпекових викликів.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості безпосереднього використання запропонованих автором методичних положень, моделей, аналітичних інструментів та рекомендацій для удосконалення системи управлінського обліку корпоративної соціальної відповідальності бізнесу. Практичний інтерес становлять запропоновані підходи до організації аналітичного обліку соціально-екологічних витрат, удосконалення внутрішньої управлінської звітності, формування інформаційної бази для прийняття управлінських рішень, посилення внутрішнього контролю, оцінювання ефективності програм корпоративної соціальної відповідальності та підготовки нефінансової звітності відповідно до сучасних міжнародних вимог у сфері сталого розвитку. Практичне значення дослідження підтверджується тим, що окремі його результати впроваджено в діяльність ФГ «Земля» (Довідка від 23.04.2026 р.); ТОВ «ГЕРАСИМІВ АГРО» (Довідка від 05.05.2026 р.); ФГ «СІЧ-В» (Довідка від 20.05.2026 р.). Окремі результати дослідження використовуються у навчальному процесі при розробці освітніх програм та підготовці матеріалів з курсів «Управлінський облік», «Бухгалтерський облік в управлінні підприємством» (Довідка №126-28/1519 від 04.06.2026 р.).

Таким чином, результати дисертаційного дослідження мають належне теоретичне і практичне значення, оскільки спрямовані на розвиток науково-методичних засад управлінського обліку корпоративної соціальної відповідальності бізнесу та вдосконалення інформаційного забезпечення управління соціально відповідальною діяльністю підприємств. Водночас окремі запропоновані методичні розробки потребують подальшої апробації на підприємствах різних галузей економіки, що відкриває перспективи для подальших наукових досліджень у цьому напрямі.

Оцінка структури дисертації, мови та стилю викладення. Дисертаційна робота Бандурки Максима Богдановича загалом характеризується логічною структурою, послідовністю викладення матеріалу та внутрішньою взаємоузгодженістю окремих розділів. Побудова роботи відповідає поставленій меті, сформульованим завданням і обраній логіці наукового дослідження, що

дало змогу автору комплексно розкрити проблематику управлінського обліку корпоративної соціальної відповідальності бізнесу. Послідовний перехід від теоретико-методичних засад дослідження до розроблення практичних рекомендацій сприяє цілісному сприйняттю отриманих результатів та дає можливість простежити авторську концепцію розвитку інформаційного забезпечення управління корпоративною соціальною відповідальністю.

Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг роботи становить 200 сторінок. Робота містить 22 таблиці, 6 рисунків, 1 додаток на 3 сторінках. Список використаних джерел налічує 194 найменувань.

Дисертаційна робота Бандурки Максима Богдановича викладена державною українською мовою із використанням сучасної наукової термінології у сфері бухгалтерського обліку, управлінського обліку, корпоративної соціальної відповідальності та сталого розвитку. Загалом стиль викладення відповідає вимогам до наукових праць такого рівня: матеріал подано логічно, аргументовано та послідовно, а основні теоретичні положення, методичні розробки і практичні рекомендації взаємопов'язані між собою та підпорядковані досягненню поставленої мети дослідження. Разом з тим окремі положення дисертації потребували б більшої лаконічності викладу, уникнення повторів окремих теоретичних положень, чіткішого розмежування авторських наукових результатів і викладу відомих наукових концепцій, а також більшої збалансованості обсягу окремих структурних елементів дисертаційної роботи. Однак зазначені зауваження мають переважно редакційно-структурний характер і загалом не впливають на цілісність дослідження та загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи.

Відповідність дисертації паспорту спеціальності, за якою вона подається до захисту. За змістом та оформленням дисертація Бандурки Максима Богдановича, враховуючи її міждисциплінарний характер, на тему «Управлінський облік корпоративної соціальної відповідальності бізнесу» загалом відповідає встановленим вимогам Міністерства освіти і науки України і

паспорту спеціальності 071 «Облік і оподаткування», галузь знань 07 «Управління та адміністрування».

Пропозиції та зауваження до дисертації. Поряд із вагомими науковими результатами та загальною позитивною оцінкою дисертаційної роботи, доцільно звернути увагу на деякі дискусійні положення та надати певні рекомендації, зокрема:

1. Попри запропоновані автором форми внутрішньої управлінської звітності у сфері корпоративної соціальної відповідальності, недостатньо розкрито методичні засади їх практичного застосування. Доцільно більш детально регламентувати порядок формування такої звітності, визначити її інформаційне наповнення, періодичність складання, відповідальних осіб та коло користувачів на різних рівнях управління. Водночас потребує глибшого обґрунтування трансформація даних управлінського обліку КСВ у систему внутрішньої управлінської звітності для оперативного, тактичного та стратегічного менеджменту, що дозволило б уникнути надмірної деталізації інформації та забезпечити її релевантність для прийняття управлінських рішень.

2. Недостатньо аргументовано визначено місце благодійної діяльності та філантропії у системі управлінського обліку корпоративної соціальної відповідальності. У роботі ці категорії подекуди розглядаються як тотожні складові КСВ, хоча сучасна концепція корпоративної соціальної відповідальності передбачає розмежування благодійних витрат, соціальних інвестицій та витрат, безпосередньо пов'язаних зі створенням довгострокової економічної цінності підприємства. У зв'язку з цим доцільно чіткіше визначити критерії віднесення відповідних витрат до об'єктів управлінського обліку та розкрити механізм оцінювання їх управлінської ефективності.

3. Теоретичне підґрунтя дослідження було б доцільно посилити шляхом ширшого використання сучасної міжнародної концепції Глобальних принципів управлінського обліку (Global Management Accounting Principles). Така інтеграція дозволила б більш ґрунтовно обґрунтувати роль управлінського обліку як інформаційної основи стратегічного управління корпоративною соціальною

відповідальністю, а також підвищила б міжнародну релевантність запропонованих автором методичних положень.

4. Незважаючи на достатньо ґрунтовне висвітлення сучасних підходів до управлінського обліку корпоративної соціальної відповідальності, окремі методичні положення могли б бути деталізовані. Зокрема, перспективним напрямом подальших досліджень є більш повне розкриття механізму інтеграції запропонованих автором моделей, класифікацій витрат, центрів відповідальності та форм внутрішньої звітності у єдину систему стратегічного управлінського обліку підприємства, із визначенням взаємозв'язку між бюджетуванням, інформаційними потоками, оцінюванням результативності управлінських рішень та моніторингом ефективності реалізації КСВ.

5. Запропоновані автором методичні розробки мають значний практичний потенціал, однак їх прикладна цінність могла б бути ще більш переконливо підтверджена шляхом ширшої апробації на підприємствах різних галузей економіки та різних масштабів діяльності. Це дозволило б оцінити універсальність запропонованого інструментарію та можливості його адаптації до особливостей функціонування підприємств різних організаційно-правових форм і секторів економіки.

Наведені зауваження і рекомендації не зменшують позитивної оцінки дисертації роботи.

Загальна оцінка роботи, її відповідність встановленим вимогам.
Дисертаційна робота Бандурки Максима Богдановича на тему «Управлінський облік корпоративної соціальної відповідальності бізнесу», подана на здобуття ступеня доктора філософії, є завершеним, самостійно виконаним науковим дослідженням, у якому вирішено актуальне наукове завдання щодо розвитку теоретико-методичних засад і розроблення прикладного інструментарію управлінського обліку корпоративної соціальної відповідальності бізнесу в умовах сучасних економічних, безпекових та цифрових викликів. Отримані автором наукові результати характеризуються достатнім рівнем обґрунтованості,

наукової новизни, теоретичної та практичної значущості, є логічно взаємопов'язаними, достовірними та підтверджуються результатами проведених досліджень, апробацією й практичним використанням.

За актуальністю обраної теми, рівнем вирішення поставлених наукових завдань, науковою новизною, теоретичним і практичним значенням отриманих результатів, повнотою їх апробації та оприлюднення, а також за структурою, змістом і оформленням дисертаційна робота Бандурки Максима Богдановича на тему «Управлінський облік корпоративної соціальної відповідальності бізнесу» відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а також Вимогам до оформлення дисертації, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40, а її автор – Бандурка Максим Богданович – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування» галузі знань 07 «Управління та адміністрування».

Рецензент:

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку і оподаткування

Західноукраїнського національного
університету МОН України

Інна МЕЛЬНИЧУК

